

Rozhovor

Rozhovor s Lenkou Filipovou – zástupkyní ředitele Základní školy Partyzánská, Česká Lípa

Základní škola, Česká Lípa, Partyzánská 1053, e-mail: lenka.filipova@zspartyzanska.cz

Cesta Základní školy Partyzánské jako otevřené školy a učící se komunity

Působíte jako zástupkyně ředitele základní školy v České Lípě již 12 let. Vaše škola sdílí dlouhodobě dobrou inkluzivní praxi, například prostřednictvím Agentury pro sociální začleňování realizujete stáže, konzultační semináře apod. Jak byste popsala Vaši základní školu a její fungování?

Jsme škola na kraji okresního města. Když jsem ve škole v roce 2010 začínala, byli jsme i školou tak trochu na okraji zájmu. Tehdy jsme měli 220 žáků. Postupem let se však zásadně změnil obraz školy, začali jsme do detailu přeprocovávat její filozofii, podrobně jsme se zabývali vším, co našim žákům a rodičům nabízíme. A výsledky se začaly postupně dostavovat, dnes máme kapacitu 470 žáků (z původních 450) a posledních šest let se pohybujeme na její horní hranici. Bohužel nejsme schopni přijmout všechny děti, jejichž rodiče projevují zájem o jejich vzdělávání v ZŠ Partyzánská.

Celá škola si prošla poměrně výraznou restrukturalizací, vznikaly nové pozice, postupně jsme zavedly řadu nových a možná netradičních postupů, ale zásadní je, že jsme chtěli (a stále chceme) vybudovat „otevřenou školu“. Možná to zní trochu jako klišé, ale je to základ všeho – chceme být školou, o které bez podmínky a výjimky platí, že je učící se komunitou.

Odkud se vlastně vzala vize školy a jak je ve Vaší škole komunikována?

Zaskočilo mě, že i naši mentoři a zkušení učitelé nebyli schopni zformulovat směřování a vizi školy. To byl pro nás s panem ředitelem impuls k jasné formulaci a sepsání základních bodů vize naší školy. Chceme si být jistí, že učitelé rozumí, kam má vedení školy namířeno, co je podstatou naší práce. Pokud zavádíme něco nového, tak nejdem cestou, že něco vymyslíme, napíšeme a předložíme pedagogům. Chceme vyslat signál, udělat první krok, následně ale tvořit s kolegy, zapojit je výrazně do procesu formulování vizí. Proto se pravidelně scházíme s pedagogy, abychom si aktualizovali, kam společně kráčíme, co je náš společný cíl. Po tomto společném setkání, pracovním workshopu následují individuální rozhovory, kde je prostor si jednotlivé výroky ujasnit a prodiskutovat. Když to poněkud zobecním – v logu školy jsou čtyři pera¹, každé z nich je symbolem pro jednu oblast, která vyjadřuje klíčové pilíře filozofie Partyzánky.

Co znamená, že Vaše škola je učící se komunita?

Jsme si vědomi toho, že nejen žáci se učí, ale učíme se i my učitelé vzájemně od sebe. Vlastně nejjednodušší cestou je si najít odborníky ve vlastním kolektivu a dávat jim prostor ke sdílení. Téměř každé pololetí připravujeme nějakou obměnu, abychom se neustále vyvíjeli a stále hledali neefektivnější metody vzdělávání. Pokud chceme něco zlepšovat na našem projevu a metodách, musíme vědět, jak na tom jsme teď. Na tom, jaké nástroje používáme, je stále co zlepšovat. Naprosto běžné jsou u nás tzv. videohospitace, které jsou pro učitele jeho vlastní sebereflexí, přináší mu obraz sebe samého a výsledku jeho práce. Samozřejmě tento způsob sebereflexe nemusí být při zavádění populární, ale školní třída není uzavřený a privátní prostor. Navíc vyučování je proces, za který jsme zodpovědní my všichni. Pravdou totiž je, že v procesu výuky nejsme schopni všechno ve třídě pojmout.

¹ Historie školy se píše již od roku 1904. V současné podobě je možné zhlédnout webové stránky školy: <http://www.zspartyzanska.cz>.

Potřebujeme mít možnost si dávat společně zpětnou vazbu. Není chybou dělat chyby, ale chyby nereflektovat.

Mluvíte o sebereflexi a sdílení, jak u Vás konkrétně vypadá práce v učící se komunitě?

Tématem druhého pololetí jsou tzv. otevřené hodiny. Když víme, že máme ve škole odborníky na určité metody nebo určité předměty, tak se toho snažíme plně využít. Otevřené hodiny jsou o spolupráci kolegů, mohou si zvolit, ke kterému kolegovi půjdou na náslechy. Někdy doporučíme druhostupňovým učitelům, aby se šli podívat do hodin na první stupeň, protože víme, že se jejich metody různí a mohou se tak vzájemně inspirovat. Stává se, že pedagogové šestých tříd jsou překvapení, jelikož děti nejsou zvyklé pracovat v jejich rytmu. Byly zvyklé pět let na tempo, metody a postupy téměř výlučně jednoho pedagoga. Proto je potřeba, abychom byli sjednoceni v tom, co je pro nás cíl vzdělávacího procesu. Samozřejmě učitelé používají různé nástroje, různé metody, ale musíme vědět, že jdeme k jednomu cíli. Občas se stává, že nám unikají metody, soustředíme se na obsah učiva a pozapomínáme na cíl, že učíme děti se učit. Musíme nejdříve nastavit podmínky pro učení, pak teprve začít učit.

Probíhá vzájemné obohacování aktérů školy také externě?

Inspirujeme se zevnitř školy i z venčí. Dva roky jsme byli ve spolupráci s dalšími školami. Navštěvovali jsme se, natáčeli jsme si a společně rozebírali hodiny, sdíleli jsme podněty a nápady. Pomohly nám videohospitace, teď je přenášíme do školy. Jsme také v projektu *Pomáháme školám k úspěchu*, kde se zaměřujeme hlavně na čtenářskou gramotnost, protože víme, že práce s textem je pro děti velmi náročná, ale nezbytná a potřebná. Inspiraci a zkušenosti získáváme také v zahraničí díky projektu Erasmus+. Kdy v rámci projektu 10 pedagogů vycestuje na stáže do zahraničí.

Aktivní přístup školy předpokládá jistou míru otevřenosti a přístupnosti pedagogů školy. Jakým způsobem pracujete s nově přicházejícími pedagogy?

Díky vizi pana ředitele klade škola velký důraz na vedení lidí, systém podpory a spolupráci. Je nezbytné, aby se nově nastupující pedagogové seznámili s prostředím a filozofií školy. Přicházejícím kolegům nejprve nabídneme možnost podívat se do školy ještě před svým nástupem a být přítomen ve výuce, poznat atmosféru a klima školy. Následně se můžeme domluvit, jestli je vzájemná spolupráce tématem pro obě strany. V minulosti u nás došlo k zásadní obměně pedagogického sboru, odešlo nám více než šest učitelů, kteří nesouzněli s naší vizí. Jsme si vědomi obav začínajících učitelů vůči třídnictví, proto jim nedáváme vedení třídy hned v prvním roce. Máme vypracovaný adaptační plán pro začínající pedagogy, kde jsou jednotlivé kroky na každý měsíc. Každý začínající pedagog má svého mentora, kterého nazýváme průvodce. Vsadili jsme na zkušené kolegy, kteří opravdu rozumí vizi školy. Víme, jaké používají metody a nástroje. Tito kolegové mají přidělené začínající učitele a já se pak mohu věnovat také začínajícím učitelům, ale kteří jsou u nás druhým nebo třetím rokem.

Náš pedagogický sbor tvoří třicet sedm kolegů, hlídáme si věkovou vyváženost. Máme učitele od pětadvaceti do pětapadesáti vyváženě, což také pomáhá zlepšovat výuku. Začínající pedagogové přichází s novými podněty ze školy, např. lepší digitální kompetence, ti starší mají zase neocenitelné zkušenosti. Já jako zástupce ředitele jsem zodpovědná za pedagogický sbor a jeho maximální podporu. Pracuji jako interní kouč a spolupracuji se začínajícím i zaběhlými kolegy. Sdílíme neúspěchy či nesnáze, díky tomu potom lépe najdeme řešení. Neschováváme se do naší třídy, nezavíráme si dveře. To je podpora a otevřené prostředí.

Z jakých řad si vybíráte nové kolegy do Vaší školy?

Jsme fakultní školou Pedagogické fakulty Technické univerzity Liberec. Studenti této fakulty absolvují studijní praxi na naší škole. Sledujeme, jak pracují, a máme možnost je oslovit na další spolupráci. Studenti postupně poznávají klima školy a sborovny, o čem se bavíme, co řešíme a jak k tomu přistupujeme. Pokud se po studiu rozhodnou pro naši školu, vstupují do prostředí, které už znají.

Máme také tři paní učitelky, které si dodělaly učitelství a přestoupily z pozice asistenta pedagoga. Mají úvazek jako asistentky a přitom si dokončují studium, což se ukazuje jako skvělá a efektivní cesta!

Máte zkušenost se studenty, kteří přichází z fakult. Jsou podle Vás dostatečně vybaveni do praxe?

Jedna z forem spolupráce na naší škole je s pedagogickými fakultami. Bohužel se ukazuje, že studenti jsou hodně zaměřeni na učivo. Vědí co učit, ale méně pracují s cíli vyučovacího procesu. Potřebují soft skills. Nejsou vybaveni dobrými hodnotícími technikami. My jsme tady mluvili o ohodnocení, sebehodnocení, ale to není pouze známka. Na naší škole používáme kriteriální hodnocení, průběžné i formativní. Myslím si, že téma formativního hodnocení by mělo být v posledním ročníku VŠ vyučováno jako samostatný dvousemestrální předmět. Studenti si osvojí, jak vlastně poskytnout zpětnou vazbu sobě nebo druhým. Začínajícím pedagogům říkám, že „kufřík“ nástrojů do hodin je dobré mít vybavený. Pokud už jsou didakticky vybaveni, tak ale pouze konkrétní metodou. Je třeba přemýšlet, jestli tahle metoda je zrovna vhodná v konkrétním případě. Stále někteří studenti či absolventi vstupují do hodin s výkladem, který má efektivitu podle pyramidy učení 5 %. Takže pyramidu musíme otočit, nejprve se začínáme učit ideálně ve skupině a jsme v učícím se prostředí, to je kooperace, spolupráce, protože tam je těch 90 %. Druhý krok je praktické cvičení, kdy žák dělá sám. Učitel má být unavený z přípravy a hodinu si už užívá. Studenti nejsou rozhodně vybaveni a připraveni na organizaci školy, spolupráci či komunikační toky. Nejsou vybaveni na komunikaci s rodiči. Na druhou stranu jsou lépe vybaveni digitálními kompetencemi. Začínající kolegové jsou oporou pro kolegy, kteří si nejsou úplně jistí v digitálním prostředí.

Čím by tedy měl být začínající učitel vybaven?

Rozhodně pedagogickým talentem a taktem. To je věc, kterou nevím, jestli je fakulta schopna poskytnout. Měli by být vybaveni odborně a hlavně didakticky, umět spolupracovat v tandemu a nezavírat se do kabinetu. Je potřeba, aby učitelé byli maximálně připravení profesionálně, kteří se před rodiče postaví a budou asertivně komunikovat. Pedagogové by si měli uvědomit, že vzdělávání nekončí dostudováním pedagogické fakulty, ale je třeba se průběžně sebevzdělávat. Buď v rámci školy, spolupráce škol, nebo v rámci různých stáží a dlouhodobějšího vzdělávání. Začínající učitelé potřebují být seznámeni s tím, co to je školní vzdělávací program a rámcový vzdělávací program, jak plánovat a připravovat výuku. Mít co největší zásobu metod a nástrojů vedoucích k rozvoji kritického myšlení. Také by měli být schopni vytvářet bezpečné a pozitivní učení pro každého žáka.

Než začneme učit, tak si musíme třídu připravit a domluvit společná pravidla. Znat typologii dítěte. Umět organizovat hodinu. Každé dítě potřebuje jiný přístup, diferencovanější výuka je podstatný prvek. Proto je třeba mít bohatou zásobu metod a nástrojů vedoucích k rozvoji kritického myšlení. Vybavenost metod a hlavně znalost toho, že ve třídě nám sedí děti s různým nadáním a s různými talenty, každý má jinou strategii učení. Hledáme se svými žáky nejvhodnější učební styl a strategii učení.

Popisujete poměrně náročnou a komplexní kooperaci se všemi aktéry školy. Jakým způsobem máte rozdělené role a kompetence ve vedení školy?

S panem ředitelem jsme si uvědomili, že s navýšením kapacity je nutné rozšíření týmu zodpovědného za vedení školy. Spolupracovali jsme s externím koučem. Pohled zvenčí je hodně důležitý a pomohl nám lépe nastavit naše kompetence. Vedení školy jsme rozšířili na tým pěti lidí: ředitel, zástupce ředitele, zástupce ředitele pro první stupeň, pro druhý stupeň a výchovná poradkyně. Díky rozdělení rolí jsme získali prostor soustředit se na detaily – inkluzivní podporu, rozvoj práce s nadanými dětmi, rozvoj dovedností třídních učitelů, školní a mimoškolní projekty apod.

Pokud mají zástupci ředitele na starost operativu, organizaci suplování, zbývá málo času na věci pedagogické. Nejprve jsem se tomu bránila, měla jsem potřebu být u veškerého rozhodování. Nyní jsem za to velmi ráda, více deleguji, spolupracujeme se širším vedením, máme rozdělené kompetence, a tím pádem více času na proces vzdělávání.

Vnímám, že je pro Vás stěžejní zajistit podporu všem žáků. Můžete uvést příklad, jak vypadá individuální práce s dětmi u Vás ve škole?

Například u zápisu do prvních tříd spolupracujeme s pedagogicko-psychologickou poradnou, kde máme dvě naše externí kolegyně. Jsou přizvané přímo na zápisy a všímají si dětí, které se něčím vymykají. Díky tomu jsme schopni v každém ročníku vytipovat tak pět až sedm dětí nadaných a nastavit jim individuálnější plán. Současně u zápisu máme výchovnou poradkyni, která pracuje s dětmi, které mají specifické vzdělávací potřeby a případný odklad. Jednou ročně spolupracujeme také s Mensou, díky tomu víme, že například u dvaceti procent dětí ve třídě je třeba, abychom vytvořili aktivity navíc.

Již rok před distanční výukou jsme začali realizovat tzv. obohacující hodiny, ty pomáhají dětem, které potřebují odlišné tempo, jiné pomůcky a metody. Jedna paní učitelka vede obohacující hodinu, ve které jsou vybrané děti z obou tříd ročníku. V jedné třídě pracuje paní učitelka a v druhé třídě asistentka pedagoga. Spolupráce je provázána, takže díky obohacujícím hodinám vlastně získávají prostor děti, které potřebují více času. Prostupnost skupin je zde důležitá, děti se mění klidně i po měsíci. Měli jsme obavy, jestli to třeba nebude stigmatizující, ale ukázalo se, že děti to tak nevnímají.

V osmém ročníku jsme přistoupili k rozdělení kolektivu na dvě poloviny. To znamená, že 2 hodiny ze 4hodinové dotace matematiky jsou děti vyučovány v polovičním počtu a další dvě hodiny zůstávají v celém kolektivu. Stejně tak i v hodinách českého jazyka na 2 hodiny kolektiv půlíme a další hodiny zůstávají v celém kolektivu.

Jaké další aktivity realizujete na podporu žáků s obtížemi ve vzdělávání?

Dlouhodobě dětem nabízíme doučovací aktivity. Realizujeme tzv. odpolední školy, což má dopad hlavně na děti, které pochází z prostředí, kde příprava do školy není dostatečná či možná. Koncept vychází ze spolupráce výchovného poradce, třídního učitele a doučovatele, což může být i asistent pedagoga. Jsem přesvědčena, že klíčové místo mají v naší škole mikroprojekty. Jsou založeny na individuální práci učitele s žákem, u kterého je potenciál ke specifické činnosti. Jednoduše řečeno – objeví-li učitel u žáka předpoklady ke konkrétní činnosti, pak hledá podněty a možnosti, jak tento potenciál naplnit.

Pokud mluvíme o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami, je třeba neopomenout roli podpůrného personálu. Máte zřízenou pozici sociálního pedagoga?

Role sociálního pedagoga u nás funguje již pátým rokem. Sociální pedagožka u nás pracuje jako výchovná poradkyně, dále jako koordinátor inkluze (vede tým asistentek pedagoga) a kariérní poradce. Je to tedy jedna osoba, v jejíž pracovní náplni se potkávají různé pozice. Jako sociální pedagog funguje zejména jako prostředník mezi rodinou a školou, případně dalšími institucemi – OSPOD apod.

Jak poznají učitelé, že jejich žáci potřebují sociální podporu? Kdo všechno u Vás ve škole spadá pod sociálně znevýhodněné žáky?

Ve škole máme nastavená kritéria pro třídní učitele, která nám pomáhají vytipovat sociálně znevýhodněné žáky. Třídní učitel sleduje, jestli se dítě účastní akcí mimo školu, když opakovaně absentuje, tak zjišťuje proč. Sledujeme pomůcky, jaké dítě má vybavení, co nosí do školy, jaká je komunikace s rodiči apod. Aktuálně máme několik dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí, kteří přicházejí z jiného kulturního prostředí. Mongolové, Vietnamci a dívku z Ukrajiny, která neovládala český jazyk. Výchovná poradkyně aktivně hledá zdroje pro děti a díky tomu si můžeme dovolit individuálnější přístup. Ve spolupráci s metodičkou pro vzdělávání Národního pedagogického institutu v Liberci zajistila žákyni adaptačního koordinátora, který pomohl především s procesem adaptace na školní prostředí a zároveň s překonáním jazykové bariéry. U chlapců z Mongolska je problém český jazyk, takže mají také odpolední doučovací hodiny. Ve spolupráci s asistentkami

pedagoga je nastavena pravidelná hodina českého jazyka místo vybrané výukové hodiny. V naší škole je běžné, že dítě bez znalosti českého jazyka má jinou hodinu místo literatury a slohu.

Nejaktuálnějším problémem je samozřejmě přijímání dětí z Ukrajiny, kterých máme ve škole 15. Díky předešlé zkušenosti umíme zvolit vhodnou strategii, která dětem pomáhá. Samozřejmě děti z jiných kultur nejsou jedinými, kteří potřebují naši pomoc. Orientačně máme ve škole kolem 20 dětí, které můžeme považovat za sociálně-ekonomicky znevýhodněné žáky. V těchto případech hledáme pomoc u našich partnerů, např. Farní charita Česká Lípa, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, pak samozřejmě pedagogicko-psychologická poradna, Speciální pedagogické centrum logopedické a surdopedické, Woman for women apod. Síť partnerů školy je v tomto ohledu dostatečně široká.

Myslíte si, že jako škola jste připraveni dostatečně na práci se sociálně znevýhodněnými žáky?

Co se týká potenciálu lidského, tak ano. Když chceme pracovat individuálně, bylo by ideální, kdyby asistent pedagoga mohl s několika dětmi odejít do nějakého příjemného prostoru. Ale pokud se mají učit tady na chodbě, na to nejsme úplně vybaveni. Aktuálně si tedy přetváříme prostory na chodbě z vlastní iniciativy. Navíc by bylo skvělé doplnit tým ještě o psychologa a navýšit počet asistentů pedagoga. Bylo by přínosné, kdyby třetina týmu byla vyloženě připravená pro děti se speciálními potřebami. Díky rozdělení kompetencí ve vedení se nám daří pracovat ve směru pedagogickém i inkluzivním více do hloubky. Především diferencovanost výuky, práce s nadanými dětmi a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Jakou roli sehrávají asistenti pedagoga v systému podpory na ZŠ Partyzánské? Kdo koordinuje asistenty pedagoga?

Asistenty pedagoga vnímáme úplně stejně jako pedagogy. Pracujeme v tandemech, ve výuce jsou dva učitelé a pak třeba i asistent pedagoga. Tandem vnímáme, i když je to učitel s asistentem pedagoga. Chceme, aby AP byli pravou rukou pedagoga, ne pouze někým, kdo kopíruje pracovní listy. V praxi to znamená, že je běžné, když AP vede část hodiny a učitel se věnuje těm, kteří jeho pomoc potřebují. Taková zastupitelnost rolí klade velký důraz na přípravu všech – pedagogů i asistentů. Tým asistentů vede koordinátorka inkluze, která je v kabinetu se začínajícími asistentkami. Koordinuje jejich činnost ve spolupráci se mnou. Zkušenější asistenti sdílí kabinet s učiteli.

Viditelně se u Vás ukazuje promyšlený a ověřený systém. Co podle Vaší zkušenosti školy potřebují?

Rozhodně „rozvázat ruce“ v tématu – úvazek pro výchovné poradenství. V našem modelu jsme sloučili pozici sociálního pedagoga, kariérové poradkyně, výchovné poradkyně a koordinátora inkluze v jeden. To je zkrátka ohromný balík práce. K tomu rozhodně školy potřebují navíc školního psychologa. My zprostředkováváme odpolední setkávání a poradenství pro rodiče. V nedávné době např. *Pády a dopady lockdownu na dětskou duši*. Setkání zprostředkovala výchovná poradkyně, pozvala psycholožku, která spolupracuje s naší školou. Pro rodiče byla připravená dvouhodinová beseda s debatou. Účast nebyla hojná, ale i rodiče učíme, aby se nebáli přijít.

Bylo by velmi dobré, kdyby byl psycholog k dispozici také pro učitele, protože i učitelé potřebují poradit, když se setkají nebo zažijí nějakou situaci v hodině. Je lepší mít intervenci nebo někoho/odborníka, za kým mohou hned dojít.

Jaké používáte inovativní metody v praxi? Odkud čerpáte inspiraci pro změny ve Vaší škole?

Nechtěla bych mluvit o jednotlivých metodách, to bych musela vzít jednoho pedagoga po druhém a představovat jejich metodické zásobníky. Principiálně se snažíme pracovat pomocí těch metod, které podporují kritické myšlení, badatelsky orientovanou výuku. Volba metod by měla vycházet z tolikrát opakovaného cíle výuky, který musí být orientován na žáka, nikoli na to, co ten nebo onen učitel ovládá a umí. Mě osobně výrazně ovlivnila nedávná stáž ve Finsku v rámci projektu Erasmus+, které těží ze svého dlouhodobě propracovaného vývoje vzdělávacího systému. Dokázali se poučit z historie

a zkušeností. Na stáži jsem si potvrdila, že otevřená škola, spolupráce, sebereflexe, odpovědnost a důvěra jsou dobrou cestou. Každý pedagog vstupuje do školy s vědomím, že jsou důležité jeho chování i slova, že jsou důležití žáci a jejich vzdělávání. Diferencovaná výuka, prostupné skupiny, tandemy, doučování, práce s nadanými dětmi jsou správnou cestou k efektivnímu vzdělávání všech dětí. Nepostradatelný je pozitivní přístup k dětem. Důležitá je spolupráce škola–rodina, vysoká kvalifikovanost učitelů. Školy ve Finsku jsou si rovné, rodiče nemají potřebu vybírat si spádové školy². Mají méně hodin předmětů, než je tomu u nás, tím pádem více prostoru na bádání a na to učit se učit. Důvěřujeme dětem, rozvíjíme jejich samostatnost. Tak jako ve finských školách se nebojme děti pustit k činnostem a nástrojům, s kvalifikovaným vedením rozvíjíme jejich zručnost.

Jakou hlavní myšlenku jste si z Finska odnesla?

Pokud chceme s jakýmkoliv dítětem jakkoliv pracovat, tak ho nejprve musíme velmi dobře poznat. Potřebujeme znát jeho prostředí, zjistit, s čím do školy přichází. Na to můžeme navázat proces výchovy a vzdělávání. Důležitý je pozitivní přístup k dětem, jednáme bez sarkasmu, nejsme cyničtí, jsme jejich partneři, kolegové a průvodci.

Kdybyste si mohla v oblasti školství přát cokoliv změnit, tak co by to bylo a proč?

Myslím si, že stát by měl zaručit všem základním školám opravdu vysoce kvalitní materiálně-technické vybavení. To znamená, aby každá škola měla dostatek prostoru, odborných učeben, moderní hřiště. Také ve Finsku je jedním ze stěžejních prvků učící se prostředí, které musí být bezpečné, ale inspirující. Například konektivita škol by měla být automatická. Dále příprava studentů na fakultní škole, která se ale zlepšuje. Fakultní školy se snaží spolupracovat se školami. Pan ředitel je například členem Stálé konference ředitelů (Projekt SYPO). Ale zase propojenost s ministerstvem školství tam asi stále chybí. Je třeba, aby ministerstvo školství více naslouchalo ředitelům škol. V neposlední řadě je potřeba více pedagogů. Těžko se dodržuje nějaká vize, úmluva či koncepce, pokud nejsou učitelé. Například teď implementujeme nový předmět Informatika a digitální kompetence, ale chybí nám kvalifikovaní učitelé informatiky.

O čem pro Vás konkrétně inkluze je?

Diferencovaná výuka, individuální přístup k dětem, uvědomění si rozdílného nadání a rozdílného talentu dětí. Poznat dítě, vědět, z jakého prostředí přichází. Inkluze je především o spolupráci, buď učitele – asistenta pedagoga, nebo tandem učitelů ve třídě. Ideální by bylo, kdyby ve třídě byli tři pedagogové. Odborník na dané téma, odborník na danou metodu. Když se spojí a doplní je asistent pedagoga, který by měl znát děti, je to perfektní. Třídní učitel by měl mít prostor spolupracovat také s výchovnou poradkyní. Inkluze je také o spolupráci všech lidí a vytvoření bezpečného, podnětného, inspirativního, učícího se prostředí. Podílení se všech lidí na utváření prostředí, kde se mohou učit děti s rozdílnými talenty, rozdílnými schopnostmi, s rozdílným rodinným zázemím, z jiného kulturního prostředí. To je síť, která by neměla být děravá. Je v ní hodně nitek, které prostě musí být provázány dohromady, což umožní maximálně rozvíjet dětský potenciál. Každé dítě potřebuje zažít úspěch, nemůžeme jej odradit neúspěchem, současně je potřeba i přijmout situaci, kdy se ne vše daří. Dětem poskytujeme možnost zažít radost a zdar v dílnách, na školních pozemcích, při výuce výtvarné, hudební a tělesné výchovy. V celoročním projektu „Vstříc polytechnice“ spolupracujeme s iQLANDYi z Liberce. Spolupracujeme s odborníky různých odvětví, podílí se na projektech a seznamují děti se svým oborem.

Co byste doporučila jiným školám, aby se mohly stát inkluzivnější školou?

Rozhodně si správně nastavit role a kompetence ve škole. Mít člověka na operativu i pedagogický proces, aby se každý mohl soustředit na tu svoji oblast a všechno klapalo. Rozhodně se inspirovat

² Odkazujeme na problematiku v Česku – „kupování míst ve škole“ a tendence hledat „lepší školu“, které budí hlubší otázky o hledání smyslu vzdělávání (Svobodová et al., 2022).

zvenčí, zapojovat se do různých projektů. Možnost vzájemných návštěv s dalšími školami a sdílení. Klíčové je, aby ke spolupráci a sdílení byli otevření pedagogové, nikoli pouze vedení škol. Nezbytná je role výchovného poradce ve škole. Důležitá je znalost vlastního prostředí. Vedení školy by mělo komunikovat s učiteli, vnímat důležitost pedagogického procesu jako klíčovou a nadřazenou všemu ostatnímu. Ne vždy se všechno daří, ale je třeba zkoušet a investovat energii.

Literatura

Svobodová, I., Horký, P., & Nádoba, J. (2022). *Rvačka o lepší školu. Proč rodiče volí stále zoufalejší cesty, jak zajistit dětem kvalitní vzdělání.* <https://www.respekt.cz/tydenik/2022/5/rvacka-o-lepsi-skolu>

Děkujeme za rozhovor.

Rozhovor byl zpracován Lenkou Ďulíkovou
Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita

Mgr. Lenka Filipová absolvovala obor učitelství pro 1. stupeň na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Od roku 1991 do roku 2008 vyučovala na 1. stupni a po rozšíření kvalifikace o obor anglický jazyk pro 2. stupeň vyučovala anglický jazyk a tělesnou výchovu na 2. stupni. V roce 2008 přijala pozici zástupkyně ředitele na ZŠ Kravaře a v roce 2010 přestoupila na stejnou pozici v ZŠ Partyzánská v České Lípě. Jako zástupkyně ředitele pro věci pedagogické zodpovídá za systém podpory a vedení pedagogického sboru a v roli koordinátorky školního vzdělávacího programu za výchovně-vzdělávací proces. Jako kouč vede ve škole všechny pedagogy, koordinuje činnost předmětových skupin a metodických sdružení, individuálně pracuje se začínajícími učiteli. Neustále se snaží hledat nové způsoby, jakými zvýšit kvalitu výuky ve škole, přinášet do sborovny nové impulsy a podněty, ať už v oblasti metod a pedagogických postupů, či v oblasti vedení pedagogického sboru.

Mgr. Lenka Ďulíková působí na Katedře sociální pedagogiky Masarykovy univerzity v Brně jako doktorandka a externí vyučující. Participuje v projektech, které se věnují inkluzivním tématům. Ve své disertační práci se zabývá problematikou spolupráce asistentů pedagoga a učitelů v českém i finském vzdělávacím systému. Zajímá se o pedagogickou komunikaci a osobnostní přípravu budoucích učitelů. Jako vyučující participuje především na vzdělávání budoucích asistentů pedagoga a učitelů.